

De verhouding van volksvertegenwoordiger Thomas Debacker tot het VNV (II)

Bieke VERHAERT

In WT 43 (1984) 4 (bl. 230-242) hebben we beschreven hoe volksvertegenwoordiger Thomas Debacker, de voorman van de Katholieke Vlaamse Volkspartij (KVVP) van het arrondissement Turnhout, in 1933-1934 ernstige reserves had tegen de invloed van de Diets-autoritaire strekking bij de stichting van het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) en hoe hij zich op 1 september 1934 gerustgesteld toonde door de toegevingen van de leider van het VNV, Staf De Clercq.

1. Integratie in de VNV-werking, maar spoedig een breuk binnen het Vlaams-nationalisme

Vanaf september 1934 was van de ideologische meningsverschillen in Debackers weekblad *De Nieuwe Kempen* geen spoor meer te bekennen. Debacker werd nu bovendien ook opmerkelijk meer dan vroeger van hogerhand in allerlei VNV-activiteiten betrokken. Hij kreeg uitnodigingen voor de vergadering van de VNV-hoofdraad¹ en kreeg de opdracht abonnementen te werven voor het blad *De Schelde*, dat in de zomer van 1934 een uitgesproken VNV-dagblad was geworden o.l.v. Borms, A. Henderickx en Van Puymbroeck. Debacker verleende trouwens ook wat redactionele medewerking aan dit blad².

In navolging van de Limburgse gouw bekrachtigde het Turnhoutse arrondissement op 16 december 1934 zijn intrede in het VNV. Tijdens de bij deze gelegenheid gehouden volksmeeting te Mol verklaarde Debacker plechtig, in aanwezigheid van o.a. Maurits Lambreghts, St. De Clercq en de Turnhoutse KVVP-medewerkers, de VNV-doelstellingen te aanvaarden en beloofde hij zich te onderwerpen aan het gezag van de leiding³.

De onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan de VNV-leiding werd alvast de eerstvolgende maanden au sérieux genomen. In *De Nieuwe Kempen* klonk

1. Getypte brief van S. De Clercq aan Debacker, Kester, 8 okt. '34, Familiepapieren Debacker.

2. *De Schelde*, 9 nov. '34, p. 1; *De Schelde*, 7 juli '35, p. 4.

3. *De Nieuwe Kempen*, 22 dec. '34, p. 1 en 2.

de leuze „nieuwe eenheid, nieuwe sterkte” allesoverheersend. Over het tussen Borginon en de VNV-leiding gerezen conflict in verband met de pro-Duitse strekking van *De Schelde* werd met geen woord gerept, ook al werd Debacker hierover nauwkeurig en door Borginon persoonlijk ingelicht⁴. De gevraagde propaganda voor dit dagblad, waarvan de Hitlergezinde tendens reeds eind 1934 overduidelijk was, werd zelfs onverminderd voortgezet. Over de in mei 1935 binnen het VNV aanhangige discussie tussen totalitair-Dietsgezinden en gematigde federalisten, waarin deze laatsten het onderspit moesten delven, werd eveneens gezwegen⁵.

Dat Debacker in deze belangrijke ideologische kwesties niet officieel stelling nam, werd ongetwijfeld ingegeven door opportunistische overwegingen. Immers, in juli 1935, toen binnen het VNV reeds volop de voorbereidselen voor de komende verkiezingen werden getroffen, had Debacker onder het motto „eendracht met iedereen” bij de VNV-leiding aangedrongen op de opneming in de partij van Ward Hermans, die in november '34 uit het Verdinaso was ontslagen. De VNV-leiding had toen, met het oog op de verkiezingen, arrondissementsleider R. Tollenaere, een van de meest fervente Hitler-bewonderaars binnen het VNV, in Mechelen ingezet. Het was echter te voorzien dat Tollenaere, Oostvlaming van geboorte, tegen een eventuele scheurlijst van W. Hermans, die niet alleen met de plaatselijke bevolking vertrouwd was maar bovendien ook over een uitstekend redenaarstalent beschikte, weinig kans maakte.

Met het oog op zijn electorale positie, die sterk afhankelijk was van een kanszekere lijstverbinding, was voor Debacker de keuze tussen deze twee Hitler-bewonderaars niet moeilijk te maken. Hij nam bijgevolg zelf het roer in handen. Samen met W. Hermans hield hij in de Mechelse en Turnhoutse regio verbroederingsmeetings en hij liet verscheidene artikels van deze polemist in *De Nieuwe Kempen* verschijnen⁶.

Debacker won het pleit. Op 20 augustus 1935 werd in Mechelen een akkoord tussen Staf De Clercq en Hermans ondertekend: Hermans zou na drie maanden proeftijd in het VNV worden opgenomen en kreeg de verzekering als VNV-lijsttrekker in Mechelen te mogen optreden⁷.

Kortom: Debacker drong aan op en verkreeg de opneming van een nationaal-socialistisch polemist, voerde kritiekloos propaganda voor een

4. De inhoud van de brief van Borginon aan De Clercq waarin eerstgenoemde verklaarde dat o.a. ten gevolge van de totalitaire drijfverijen voor hem de grens bereikt was en het VNV onbevoonbaar was geworden, werd door Borginon o.a. ook aan Debacker meegedeeld. Zie ELIAS, *o.c.*, III, p. 173.

5. Zie hierover in ELIAS, *o.c.*, III, p. 173-174.

6. Verbroederingsmeetings vanaf juli 1935 tot eind oktober. Artikels van Ward Hermans in *De Nieuwe Kempen*, 3, 10, 17 en 24 aug.; 7 en 21 sept.; 5, 12 en 19 okt. '35.

7. G. PROVOOST, *Ward Hermans*, Antwerpen, 1977, p. 124 en ELIAS, *o.c.*, p. 268 en *De Schelde*, 30 aug. '35, p. 1.

duitsgezind dagblad en verzweeg in zijn weekblad de aan de gang zijnde ideologische geschillen ten nadele van de gematigde federalisten. Blijkbaar was hij dus bereid onder de leuze „nieuwe eensgezindheid” toe te geven aan de totalitaire tendens binnen het VNV om daardoor zijn electorale positie te waarborgen.

In november '35 echter liet Debacker zijn kritiekloze houding t.o.v. het VNV varen. Een drastische inbreuk op zijn zelfstandigheid was de aanleiding voor deze koerswijziging. Om eensgezind de verkiezingsstrijd te kunnen aanvatten, werd in november '35 door de VNV-leiding beslist alle gewestelijke bladen te vervangen door één enkel VNV-orgaan, dat op 15 december '35 voor het eerst verscheen onder de naam *Strijd*⁸. Het Vlaams-nationaal syndicaat (VNS) wist bij deze gelegenheid zijn oude eis voor een zelfstandig VNS-orgaan, *Sinjaal*, bij de VNV-leiding door te drijven.

De consequentie hiervan voor Turnhout was de volledige opslorping van *De Nieuwe Kempen*, dat immers niet alleen het enige Vlaams-nationale politieke propagandablade van het arrondissement was, maar ook het enige Vlaams-nationale syndicale informatieblad van de streek. En inderdaad: eind 1935 reeds werden de tot dan toe aan Vlaams-nationale gesyndiceerden toegekende gratis abonnementen op *De Nieuwe Kempen* door het VNS-hoofdbestuur opgeheven. Protestmoties van verscheidene Kempische gemeenten aan het VNS-bestuur mochten niet baten. Plaatselijke VNS-besturen spoorden daarom hun leden aan op eigen kosten hun abonnement op *De Nieuwe Kempen* te hernieuwen en blijkbaar werd hieraan ook door vele gesyndiceerden gevolg gegeven⁹.

Maar de volledige eliminering van het eigen blad werd door Debacker en zijn groep niet geaccepteerd en zij besloten het weekblad tot elke prijs te behouden. Debacker maakte van deze omstandigheden gebruik om opnieuw een eigen ideologische lijn naar voren te schuiven en proclameerde na bijna een jaar stilzwijgen op bijzonder heftige wijze zijn anti-totalitair-credo. Hij beschuldigde het VNV van fascistische en nationaal-socialistische „naäperij” en beleed nadrukkelijker dan vroeger zijn geloof in de parlementaire democratie¹⁰. In een van de hieraan voorafgaande artikels zinspeelde Debacker zelfs op ontslag en op een eventuele aansluiting bij de katholieke partij of bij de Katholieke Vlaamse Landsbond, waarvan hij de federalistische tendens bewonderde die sinds zijn congres van oktober 1935 zichtbaar geworden was¹¹. Debacker moest echter niet zelf zijn ontslag indienen, want zonder voorafgaande verwittiging werd hij in december 1935 door de gowwleiding

8. ELIAS, o.c., III, p. 176.

9. *De Nieuwe Kempen*, 23 nov. '35, p. 7.

10. *De Nieuwe Kempen*, 18 jan. '36, p. 2.

11. *De Nieuwe Kempen*, 23 nov. '35, p. 1.

als arrondissementsleider afgezet¹². De gehele Turnhoutse afdeling volgde solidair haar leider.

Deze op het eerste gezicht pijnlijke gebeurtenis speelde uiteindelijk in Debackers kaart. Immers in het kader van de nakende verkiezingen, waarin Turnhout een voor het VNV onmisbaar apparenteringsarrondissement was, kon hij op de leiding de nodige druk uitoefenen om *De Nieuwe Kempen* te behouden.

Debackers democratie in november '35 was dus niet zuiver principieel maar opportunistisch en vanuit dit oogpunt bekeken is het dan ook niet moeilijk te begrijpen dat hij, nadat de leiding in het voortbestaan van *De Nieuwe Kempen* had toegestemd, vrij gemakkelijk de algemeen-ideologische VNV-koers opnieuw zou kunnen volgen.

2. Kartel met het VNV of met de katholieke partij ?

In 1936 werden opnieuw parlamentsverkiezingen uitgeschreven. De verkiezingsstrijd had plaats in een internationale en nationaal-Belgische crisissfeer. 1936 was het jaar waarin de polarisering tussen links en rechts naar een hoogtepunt ging.

Als verdediging tegen de Duitse herbewapening werd in maart '36 het Frans-Russisch bijstandspact, dat op 2 mei 1931 gesloten was, door het Franse parlement goedgekeurd¹³. Hitler beschouwde deze overeenkomst als strijdig met de Locarno-verdragen van 1925, die o.a. de Frans-Duitse grenzen waarborgden. Als tegenactie bezette hij op 7 maart '36 het Rijnland¹⁴. De ondertekening van het Frans-Russisch bijstandspact verscherpte in België de campagne tegen het Frans-Belgische militair akkoord, die begin 1935 door het Verbond der Vlaamse Oudstrijders (*VOS*) was ingezet. De leuze „los van Frankrijk” kreeg steeds meer aanhang, ook in Vlaams-katholieke kringen¹⁵. Op 6 maart 1936 gaf de regering aan deze extra- en intraparlamentaire druk gevolg door het Frans-Belgisch militair akkoord gedeeltelijk op te zeggen¹⁶. Omdat de contacten tussen de Franse en de Belgische legerstaf bleven bestaan en in dezelfde maand het Frans-Russische pact door het Franse parlement goedgekeurd was, werd, met de Vlaams-nationalisten op

12. WILLEMSSEN, *o.c.*, p. 379; Verslag van vergadering te Broechem, 21 juni '36 (in Archief IJzertoren), waarin melding van dit ontslag werd gemaakt.

13. Th. LUYKX, *Geschiedenis van de internationale betrekkingen*, Brussel, 1977, p. 280 en 283.

14. ID., *o.c.*, p. 207, 249, 250 en 285.

15. ID., *Politieke geschiedenis van België*, dl. I, Amsterdam-Brussel, 1977, p. 354.

16. G. PROVOOST, *Vlaanderen en het militair politiek beleid in België tussen de twee Wereldoorlogen*, Leuven, 1977, p. 277.

kop, de strijd tegen het zogenaamde „Bloedakkoord” verdergezet. Ook *De Nieuwe Kempen* liet zich in deze hetze niet onbetuigd¹⁷.

In mei 1936 behaalde de linkse volksfrontregering van Léon Blum in Frankrijk de parlementaire meerderheid¹⁸. In dezelfde maand hadden in België de verkiezingen plaats. Van uitermate groot belang voor de kiesstrijd was de deelneming van een nieuwe, rechtse partij, Rex, o.l.v. de Waal Léon Degrelle. Door zijn nietsontziende aanvallen tegen vooraanstaande politici, waaronder de Antwerpse katholieke oud-minister Paul Segers, werd het uitschrijven van de verkiezingen, die normaliter in de herfst hadden moeten plaats vinden, bespoedigd¹⁹. In Wallonië, maar ook in Vlaanderen was er op de vooravond van de verkiezingen een echte Rex-koorts waar te nemen. Men was ervan overtuigd dat deze nieuwe partij tijdens de verkiezingen bijval zou genieten²⁰.

Afgezien van deze gevaarlijke concurrent rees er in VNV-kringen daarenboven het probleem van de verschillende Vlaams-nationale onafhankelijke groeperingen die zich niet bij de partij hadden aangesloten of, zoals Debacker, er zich van hadden gedesolidariseerd. De leiding was terecht van mening dat een verdeelde opkomst aan de Vlaams-nationale positie een lelijke deuk zou kunnen toebrengen. Vermits het VNV zich bovendien theoretisch nooit als een politieke partij had willen voordoen, besloot men de kaap te omzeilen door vorming van een Vlaams Nationaal Blok (VNB), een enkel voor de verkiezingen in het leven geroepen strijdformatie met een federalistisch en antimilitaristisch programma. Tot deze strijdformatie traden het Vlaams Front Antwerpen en andere onafhankelijke nationalistische partijen toe, die hoopten het VNV uit zijn eenzijdige koers te kunnen halen of na de verkiezingen een andere nationalistische eenheidsformatie te vormen.

Ondertussen was Debacker na zijn ontslag uit het VNV ingegaan op het katholieke voorstel om te onderhandelen over een eventueel verkiezingskartel²¹. De VNV-leiding had blijkbaar niet verwacht dat het met Turnhout zo'n vaart zou lopen en trachtte in de beslissende KVVP-arrondissementsvergadering van 1 maart 1936 te Geel in te grijpen²². En inderdaad stemde het merendeel van de KVVP-leden tegen kartelvorming met de katholieke partij²³.

17. *De Nieuwe Kempen*, 18 juli '36, p. 2.

18. Th. LUYKX, *Gesch. van internationale betrekkingen*, p. 260.

19. Th. LUYKX, *Pol. geschiedenis van België*, p. 355.

20. ELIAS, *o.c.*, III, p. 206-207.

21. *Gazet Van Moll*, 23 mei '36, z. pag., Familiepapieren Debacker.

22. *De Nieuwe Kempen*, 7 maart '36, p. 1: waarin met verontwaardiging werd gewezen op de aanwezigheid van VNV-ers uit andere arrondissementen die de vergadering probeerden te beïnvloeden.

23. *De Nieuwe Kempen*, 2 maart '36: volgens *De Schelde* zou 3/4 van de aanwezigen tegengestemd hebben.

Als onafhankelijke Vlaams-nationale groep besloot de KVVP dan in april '36 tot het VNB toe te treden, een beslissing die wellicht bevorderd werd door de toegevingen van de VNV-leiding omtrent het zelfstandig voortbestaan van *De Nieuwe Kempen* als politiek blad. Deze toetreding impliceerde dus wel een organisatorische onderworpenheid van Debacker aan de VNV-leiding voor deze verkiezingsperiode.

In *De Nieuwe Kempen* maakte Debacker uiteraard geen gewag van het VNV-veto tegen een kartel met de katholieken of van de VNV-toegevingen inzake *De Nieuwe Kempen*. Hij motiveerde zijn beslissing door erop te wijzen dat verscheidene katholieke-lijst-kandidaten in hun hart onvoldoende Vlaams- en antimilitaristisch gezind waren²⁴. Zijn argumentatie was in zoverre gegrond dat inderdaad de Turnhoutse katholieke parlementariërs Du Four en Rombouts de „Vlaamse geloofsverklaring”, die de plaatselijke afdeling van de Katholieke Vlaamse Landsbond aan de lijstkandidaten had voorgesteld, niet ondertekend hadden²⁵. Debacker ging zelfs verder en nodigde op basis van zijn aanwijzingen de plaatselijke afdeling van de Landsbond uit zich bij het Blok aan te sluiten²⁶. Het Verbond der Katholieke Vlamingen weigerde, omdat het zich niet aan een partij wilde binden, maar ging wel in op Debackers voorstel om na de verkiezingen met de Vlaams-nationalisten samen te werken, al werd nog niet afgesproken in welke vorm²⁷.

3. De verkiezingsoverwinning van mei 1936

De uitslag van de verkiezingen van 24 mei 1936 was zowel op nationaal als op arrondissementeel vlak verrassend. De extremistische partijen, Rex, VNB en de communisten maakten een tot dan toe ongekende vooruitgang ten nadele van de traditionele partijen, in het bijzonder de katholieke.

De Rexisten, die voor de eerste maal opkwamen, sleepten zo maar eventjes 21 kamerzetels in de wacht, terwijl het VNBlok in vergelijking met 1932 het dubbel aantal zetels toegewezen kreeg (van 8 naar 16) en de communistische partij van 3 naar 9 zetels sprong. Rex sleepte in Vlaanderen 3 zetels in de wacht met een totaal van ongeveer 72.000 stemmen, gelijkwaardig met niet minder dan zes zetels. De nieuwe partij vormde dus duidelijk een bedreiging voor het VNV²⁸.

24. *De Nieuwe Kempen*, 14 maart '36, p. 2; *De Nieuwe Kempen*, 11 april '36, p. 1.

25. H. VERACHTERT, *De organisatie van de katholieke partij op Turnhouts arrondissementeel vlak 1918-1940*, Seminariewerk K.U.L. Leuven, 1978, p. 16.

26. *De Nieuwe Kempen*, 21 maart '36, p. 1.

27. *De Nieuwe Kempen*, 4 april '36, p. 1 en 18 april '36, p. 7.

28. WILLEMSEN, o.c., p. 414-417 en ELIAS, o.c., III, p. 210-212.

Op de Ieperse lijst-Butaye na scoorde de Turnhoutse lijst-Debacker, met 25,79 % van de uitgebrachte stemmen, het hoogste percentage van al de gepresenteerde VNBlok-lijsten. Zo sleepte Debacker ook Borginon in Antwerpen en Hermans in Mechelen mee naar de kamer, al hadden die veel minder stemmen gehaald²⁹. Waaraan was zijn schitterende stemmenaanwinst te danken? Vooreerst moeten we er rekening mee houden dat buiten Antwerpen in bijna alle arrondissementen de Vlaams-nationalisten een sprong vooruit hadden gemaakt. Het vertrouwen in de traditionele partijen was ten gevolge van de economische en parlementaire crisis aangetast en de bevolking wenste door op extremistische partijen te stemmen, haar ongenoegen over het gevoerde beleid duidelijk te maken³⁰.

Een bijdrage tot de succesvolle VNBlok-uitslag in Turnhout was ongetwijfeld de groei en de verbetering van de plaatselijke propaganda en de organisatie, die sinds 1935 met steun van het VNV-hoofdbureau was bevorderd. Bovendien beschikten de Turnhoutse Vlaams-nationalisten al sinds de verkiezingen van 1932 niet alleen in een aantal Kempense gemeenten maar ook in parlement, provincieraad en bestendige deputatie over een vrij sterke machtspositie, die een springplank was voor verdere veroveringen. De Turnhoutse Vlaams-nationale organisatie haalde wellicht het meeste profijt uit de plaatselijke gebeurtenissen van vóór de mei-verkiezingen. Door zich bereid te verklaren schiep te gaan met de plaatselijke katholieke partij beklemtoonde ze immers haar openheid en haar katholieke gezindheid voor een in hoofdzaak katholiek publiek. Toen ze zich nadien van de katholieke partij desolidariseerde met de motivering dat die de door haar beloofde „verjonging” niet had doorgevoerd³¹, legde ze de vinger op de wonde.

In Debackers weekblad werd de katholieke partij aan de hand van concrete argumenten als reactionair afgeschilderd, juist in een periode waarin de bevolking een vernieuwing verwachtte. Deze Vlaams-nationale kiesstunt, waarover ook in katholieke bladen, zoals *De Week*, geschreven werd, had wellicht veel meer overredingskracht dan de traditionele kiespropaganda³². En inderdaad, 10,72 % van de geldig stemmende bevolking in het arrondissement Turnhout die in 1932 hun stem op de katholieke partij hadden uitgebracht, hadden nu op Rex en het VNBlok gestemd. In het kanton Turnhout zelf was het verlies op de katholieke lijst het grootst. Hier hadden de verboden onderhandelingen met het Verbond der Katholieke Vlamingen, waarvan de correspondentie in *De Nieuwe Kempen* was gepubliceerd, blijkbaar grote schade aangericht aan de katholieke partij. De zetels van beide katholieke organisaties waren trouwens in Turnhout-stad gevestigd.

29. R. E. DE SMET, R. EVALENKO en W. FRAEYS. *Atlas des élections belges 1919-1954*, dl. II, Brussel, 1958, p. 20, 29 en 35.

30. WILLEMSSEN, *o.c.*, p. 417.

31. *De Nieuwe Kempen*, 14 maart '36, p. 1 en 2; 21 maart en 4 april '36, p. 1.

32. *De Week*, 22 en 29 maart '36, p. 1.

In vergelijking met andere arrondissementen hadden de Turnhoutse Vlaams-nationalisten weinig van de opkomst van Rex te lijden gekregen. Slechts 4,24 % van de geldige stemmen gingen hier naar Rex, terwijl de Vlaams-nationalisten met 25,79 % toch onmiskenbaar veel sterker stonden.

De verkiezingen leverden voor de Turnhoutse Vlaams-nationalisten een tweede volksvertegenwoordiger op, nl. Karel Pelgroms uit Geel, die sinds 1933 provincieraadslid was en zich binnen Debackers partij bezighield met de syndicale organisatie. In de senaat werd het kiesdistrict Mechelen-Turnhout deze keer opnieuw door E. Van Dieren vertegenwoordigd en in de provincie zetelden nu twee nieuwe Turnhoutse raadsleden, terwijl A. Heylen zijn functie als bestendig afgevaardigde verderzette³³.

4. Definitieve intrede in het VNV, in het klimaat van de „Vlaamse concentratie”

Ten gevolge van de verkiezingsuitslag trad het driedledige kabinet-Van Zeeland op 26 mei 1936 af. Op 13 juni slaagde Van Zeeland erin een nieuwe driedledige regering samen te stellen. Ze kwam tot stand te midden van een stakingsgolf die vanuit het Antwerpse havengebied al vrij vlug naar het Luikse en Limburgse kolenbekken oversloeg³⁴.

In *De Nieuwe Kempen* werd dit stakingsgebeuren op het achterplan geschoven om ten volle aandacht te kunnen besteden aan de in Vlaams-nationale en Vlaams-katholieke kringen aan gang zijnde concentratiebeweging. Deze beweging zou KVVV en VNV opnieuw dichterbij elkaar brengen. Immers, officieel was Debackers partij nog steeds een onafhankelijke groep, ook al werd zij organisatorisch, als lid van het Blok, vóór en na de verkiezingen door de VNV-leiding gedirigeerd, een toestand die men vanuit de VNV-centrale ook na de verkiezingen nog wilde bestendigen. Dit blijkt o.a. uit een brief van E. Van den Berghe aan Debacker d.d. 31 juli met een verzoek tot een maandelijkse bijdrage in de VNV-kas³⁵. Ook op parlementair vlak bestond er tussen VNBlok-mandatarissen (voor Turnhout dus K. Pelgroms en Debacker) en hun VNV-collega's een samenwerkingsakkoord, dat eind juni officieel bekrachtigd was³⁶. In zijn landdagrede van 12 juli '36 verklaarde Staf De Clercq zich bereid om met de katholieken samen te werken, een houding die Debacker reeds eerder op arrondissementeel vlak had aangenomen³⁷. Deze verklaring impliceerde tevens een benadrukken van het federalisme i.p.v. het Groot-Nederlandisme.

33. *De Nieuwe Kempen*, 13 juni '36, p. 1.

34. Th. LUYKX, *Politieke geschiedenis van België*, p. 361-362.

35. Brief van E. Van den Berghe aan Debacker, 31 juli '36, Familiepapieren Debacker.

36. *De Nieuwe Kempen*, 4 juli '36, p. 1.

37. ELIAS, o.c., IV, p. 13.

Op 19 juli '36 werd in Leuven het Congres der Vlaamse concentratie gehouden op initiatief van enkele katholieke flaminganten die het weekblad *Nieuw Vlaanderen* uitgaven. Onder hen Prof. Van de Wijer van het KVOHV, voorzitter van het Congres, en Prof. G. Eyskens. In het na afloop van het congres opgerichte leidingscomité zetelden o.a. ook Fernand Van Goethem en Prof. Edgard De Bruyne van het weekblad *Elckerlyc*, dat onder leiding stond van Frans Van Cauwelaert. De VNV-ers Elias en Beeckman hadden eveneens actief aan het congres meegewerkt.

Het congres nam een aantal besluiten. Het wenste het ontstaan, boven partijen en groeperingen, van een machtsconcentratie „tot de gemeenschappelijke verdediging van het Vlaamse volksbestaan en het opbouwen van een kristelijke en volkse orde in Vlaanderen”, een maatschappelijke orde op kristelijk-solidaristische grondslag, een politiek van vrijwillige neutraliteit en de vernietiging van de overheersing van de financiële en economische machten. Onder Vlaamse zelfstandigheid en zelfbeschikkingsrecht moest volgens de vergadering verstaan worden: het veroveren van een voldoende staatsmacht tot het beheersen van de commandoposten in het hele volksleven. De politiek voor Brussel moest het uitgesproken doel hebben Brussel terug te winnen voor de Vlaamse volksgemeenschap. Voor directe verwezenlijking rijp waren volgens het Congres: volledige bestuurlijke, politieke en militaire amnestie voor activisten, splitsing van de sociale en economische overheidorganismen en opzegging van het Frans-Belgisch militair akkoord³⁸.

Debackers houding omtrent samenwerking met de katholieken op basis van het federalistische standpunt kennende, is het onnodig te vermelden dat dit Congres met medewerking van het VNV in *De Nieuwe Kempen* zeer enthousiast onthaald werd³⁹. KVVP-Turnhout kon zich ook volmondig akkoord verklaren met de grondgedachte van de Vlaams-katholieke samenwerking, nl. het vormen van een front tegen de communistische dreiging, die in het buitenland maar ook in eigen land was toegenomen. De links-rechts frontvorming tekende zich trouwens ook op internationaal vlak steeds sterker af. Na het links-georiënteerde Frans-Russische bijstandspact van maart '36 kwam in juli van dat jaar een Duits-Oostenrijkse overeenkomst met goedkeuring van Italië tot stand⁴⁰, waarover A. Heylen in *De Nieuwe Kempen* zichtbaar opgetogen was⁴¹.

Na een maand Spaanse burgeroorlog, die een internationale weerslag had door de USSR-steun aan het republikeinse Frente Popular en die van Hitler en Mussolini aan de rechtse nationalisten o.l.v. generaal Franco anderzijds,

38. ELIAS, o.c., IV, p. 12-15.

39. *De Nieuwe Kempen*, 25 juli '36, p. 1.

40. Th. LUYKX, *Geschiedenis van de internationale betrekkingen*, p. 287.

41. *De Nieuwe Kempen*, 18 juli '36, p. 2.

koos *De Nieuwe Kempen* weer stelling in het voordeel van het fascistische kamp, o.a. omdat „van de overwinning of nederlaag der Spaanse nationalisten (kon afhangen) of Vlaanderen binnen enkele jaren nationaal zal zijn of nog erger vernederd en verknecht dan het nu is door een coalitie van Joden, marxisten en aangebrande financiers”⁴².

In eigen land hadden de communisten electoraal vooruitgang geboekt en had communistische agitatie een aandeel gehad in de wilde stakingen van juni-juli '36. Bovendien werd het antisocialisme van Vlaams-nationalisten zoals Debacker op de spits gedreven door de positieve houding van de BWP ten overstaan van het Spaanse Frente Popular⁴³.

Tegen deze internationale en nationaal-Belgische achtergrond schaarde Debacker zich in een artikel van 26 september '36 voor „de strijd tegen het communisme” uitdrukkelijk aan de zijde van het VNV. De anticommunistische VNV-campagne die in oktober 1936 van start ging, kwam dan ook ruim aan bod in *De Nieuwe Kempen*. In vergelijking met vorige jaren verschenen in Debackers weekblad nu ruim het dubbel aantal anticommunistisch getinte artikels.

De KVVP van Debacker was dus voldoende gemotiveerd om de VNV-leiding te volgen in haar pogingen om tot een rechtse frontvorming te komen, maar tegelijkertijd geraakte hierdoor haar antifascistische ingesteldheid van vóór 1936 in het gedrang. Debackers positieve houding ten overstaan van het akkoord tussen Rex en VNV van 6 oktober '36, waardoor de anti-democratische tendensen in Vlaams-nationale kringen scherper op de voorgrond kwamen, waren hiervan een sprekend bewijs. Rex verklaarde zich hierin akkoord over „de omvorming van de huidige Belgische eenheidsstaat in een federale staat”, een corporatieve volksordering en een staatsordering met behoud van volkscontrole. Het VNV voegde hieraan toe dat het zijn Dietse opvatting niet zou prijsgeven en dat Rex en VNV samen een gelijklopende actie zouden voeren tot „strijd en verweer in Vlaanderen tegen het communisme”⁴⁴.

Debacker werd over dit akkoord door de VNV-leiding nauwkeurig ingelicht met richtlijnen voor de tegenover de buitenwereld aan te nemen houding omtrent dit akkoord⁴⁵. Omwille van het anticommunistisch en federalistisch karakter van de overeenkomst keurde Debacker in een artikel van 17 oktober de frontvorming Rex-VNV goed. Tegelijkertijd trachtte hij eveneens het lezerspubliek van het democratische karakter van de Rex-beweging te overtuigen: „Onze eigen volgelingen moeten weten dat Rex geen fascistische be-

42. *De Nieuwe Kempen*, 2 okt. '36, p. 1.

43. *De Nieuwe Kempen*, 1 aug. '36, p. 7 en 29 aug. '36, p. 2.

44. ELIAS, o.c., IV, p. 18-28 en WILLEMSSEN, o.c., p. 419-421.

45. Vertrouwelijke nota's akkoord Rex-VNV; vóór 15 oktober toegestuurd, Familiepapieren Debacker.

weging is. Rex wil evenals wij de Staat opbouwen op echte democratische grondslag en de macht veroveren door algemeen stemrecht'', aldus Debacker⁴⁶. Het klonk weinig overtuigend, aangezien Rex-leider Léon Degrelle nog maar enkele maanden voordien in *De Nieuwe Kempen* voor een Mussolini was uitgescholden⁴⁷.

Terwijl het Vlaams Front Antwerpen de akkoorden met Rex en de katholieke partij zag als een verloochening van het verkiezingsblok, besloot de KVVP-Turnhout op 18 oktober opnieuw bij het VNV aan te sluiten⁴⁸, een beslissing die zowel op organisatorisch als ideologisch gebied enkel een bevestigende waarde had.

Debacker zou de gevolgen van deze herintrede ondervinden, maar bleek nu ook bereid deze te dragen.

5. Gevolgen van de hernieuwde intrede in het VNV

Zoals reeds vermeld had de Turnhoutse afdeling van de Katholieke Vlaamse Landsbond op Debackers verzoek de deur voor een eventuele Vlaams-nationalistisch-katholieke samenwerking opengelaten. Het Leuvense initiatief van katholiek-Vlaamse concentratie was voor beide partijen in dit verband een grote stimulans.

In Mol en Geel werd een gemeentelijke Vlaamse concentratie gevormd, nadat in beide gemeenten de sinds '33 gevormde bestuurscoalitie van Vlaams-nationalisten met de socialisten was verbroken⁴⁹. Het Leuvense Congres gaf de spoorslag voor groots opgezette vergaderingen met de bedoeling tot een katholiek Vlaams Volksfront op arrondissementeel vlak te komen. Dr. Verwaest, die in *De Nieuwe Kempen* begin 1936 de kartelvorming met de katholieken had verdedigd, was van Vlaams-nationale zijde de grote promotor, terwijl het Verbond der Katholieke Vlamingen als bemiddelaar optrad tussen katholieke partij en KVVP, later VNV-afdeling-Turnhout.

Op zondag 4 oktober 1936 belegde het Verbond een eerste concentratievergadering te Geel, o.a. ook in aanwezigheid van Rex. Prof. Verbist, die een week later tot voorzitter van de nieuw opgerichte Vlaamse vleugel van de katholieke partij, de Katholieke Vlaamse Volkspartij, zou worden benoemd, sprak de wens uit met de Vlaams-nationalisten te kunnen samenwerken. Debacker van zijn kant wees de toehoorders op de noodzaak van een rechtse frontvorming tegen het communisme en drong in dit verband aan op de medewerking van de Katholieke Vlaamse Volkspartij. Op 8 november, toen de

46. *De Nieuwe Kempen*, 17 okt. '36, p. 1.

47. *De Nieuwe Kempen*, 4 april '36, p. 7.

48. *De Nieuwe Kempen*, 24 okt. '36, p. 1.

49. *De Nieuwe Kempen*, 16 nov. '36, p. .

KVVP-Turnhout zich officieel opnieuw bij het VNV had aangesloten, had in Turnhout een tweede concentratievergadering plaats⁵⁰, waar Prof. Eyskens van het directorium van de Katholieke Vlaamse Volkspartij een uiteenzetting gaf over de betekenis van de Leuvense concentratie. Het ACW vertoonde op deze bijeenkomst een duidelijke terughoudendheid. De Turnhoutse ACW-voorman burgemeester-volksvertegenwoordiger Van Hoek hield een verbond tussen VNV en KVVP slechts voor mogelijk indien de Rexisten uitgeschakeld werden, wat in werkelijkheid op een volledige afwijzing van de concentratie neerkwam, daar VNV en Rex op dat moment reeds een samenwerkingsakkoord hadden ondertekend⁵¹.

Een maand later, op 8 december, werd op nationaal vlak een beginselakkoord tussen drie vertegenwoordigers van het VNV en evenveel van de KVV ondertekend, waarin o.a. de bewegingsvrijheid van de kerk en de schoolvrede werden gewaarborgd, de noodzaak voor een publiekrechtelijk statuut voor de Vlaamse volksgemeenschap werd geformuleerd, de totstandkoming van economische corporaties en het behoud van het politieke parlementair werden gesteld. Voorts werden in het akkoord de vrijheid van de sociale en syndicale verenigingen bevestigd, de noodzakelijkheid erkend om aan de sociale organisaties een kristelijke grondslag te geven en om in de geest van de pauselijke encyclieken het sociale en economische leven van de politieke strijd los te weken. De overeenkomst werd ondertekend door de professoren De Bruyne, Eyskens en Verbist van het KVV-directorium. dat op dat moment de federalisering van de katholieke partij voorbereidde, en door Borginon, Elias en Romsee van VNV-zijde. Binnen de katholieke partij stootte het akkoord op weerstand van het ACW, dat zich zorgen maakte over de waarborgen voor syndicale vrijheid⁵².

Ook in *De Nieuwe Kempen* werd het akkoord op scepticisme onthaald in een artikel van een schrijver die anoniem wilde blijven. De auteur wilde van de KVV een duidelijke uitspraak in verband met het federalisme te horen krijgen en verlangde dat het KVV-directorium definitief zijn gezag binnen zijn partij zou vestigen⁵³. In een nieuwjaarsboodschap voor 1937 drukte Debacker de hoop uit dat in het komende jaar de langverwachte concentratie met ACW-steun zou tot stand komen.

Maar in diezelfde dagen luidde de VNV-leider de doodsklok over de landelijke samenwerking met de KVV door in zijn nieuwjaarsboodschap in krasse termen een organisatorische fusie met de KVV af te wijzen⁵⁴.

50. *De Nieuwe Kempen*, 14 nov. '36, p. 2.

51. H. VERACHTERT, o.c., p. 17. *De Nieuwe Kempen*, 10 okt. '36, p. 2.

52. ELIAS, o.c., IV, p. 36-50. M. LAMBERTY, *De Vlaamse opstanding dl. II : van 1914 tot heden*, Leuven, 1973, doc. nr. 162.

53. *De Nieuwe Kempen*, 19 dec. '36, p. 1.

54. WILLEMSEN, o.c., p. 426.

Een week later trad Debacker in *De Nieuwe Kempen* De Clercq in zijn standpunt bij⁵⁵ en hiermee werd ook de mislukking van de Turnhoutse concentratie, waaraan hard gewerkt was, bezegeld.

Een reddingsactie van het Verbond der Katholieke Vlamingen, dat op 14 februari '37 een Kempense Vlaamse concentratie in het leven riep, mocht niet baten. De Verbonds-voorzitter J. Van Gorp drong er in een brief van 23 februari bij Debacker op aan om de VNV-leden vrijheid tot toetreding te verlenen⁵⁶, maar kreeg veertien dagen later een afwijzend antwoord. Debacker verklaarde wantrouwig te staan tegenover de concentratie ten gevolge van „de meer dan dubbelzinnige houding” van het ACW en voegde hieraan toe: „Wij houden ons inzake concentratie aan de leiding van het VNV, eerlijke samenwerking, geen versmelting of opsorping”⁵⁷. Inderdaad had het ACW op dat moment nog geen definitief standpunt ingenomen⁵⁸. Begin 1937 kon de arrondissementele concentratie als definitief mislukt bestempeld worden. *De Nieuwe Kempen* weet dit aan de afwijzende houding van het ACW⁵⁹, maar het was duidelijk dat ook het VNV-veto in belangrijke mate hiertoe had bijgedragen. Debacker had immers duidelijk ten gevolge van De Clercqs objecties de mogelijkheid tot concentratie in eigen arrondissement afgegrensd, terwijl hij er voordien zo enthousiast had aan meegewerkt.

De Turnhoutse VNV-afdeling verloor bij dit incident een ijverig medewerker, Dr. A. Verwaest, de Vlaams-nationale promotor van de Kempense concentratie, die nu elke redactionele medewerking aan *De Nieuwe Kempen* staakte. Staf De Clercq kon nu definitief bogen op een gehoorzame Turnhoutse VNV-afdeling, die bereid was op plaatselijk vlak de algemene VNV-lijn strict te volgen, zelfs tot in de collaboratie. Deze onvoorwaardelijke trouw aan het VNV werd officieel bewezen op 17 oktober '37 te Geel en op 7 februari 1938 in Herenthout tijdens openbare vergaderingen waar Debacker zijn aansluiting bij het VNV telkens bekrachtigde⁶⁰.

De Nieuwe Kempen, waarvan het laatste nummer op 11 mei 1940 zou verschijnen, keurde voortaan de houding en beslissingen van de VNV-leiding kritiekloos goed. Het democratische karakter van het VNV kwam nog meermaals ter sprake, maar werd niet langer meer in vraag gesteld. Zonder De Clercqs woorden nog aan de werkelijkheid te toetsen werd voortaan zonder meer naar zijn principiële verklaringen verwezen om het democratische karakter van het VNV te bewijzen⁶¹. Debacker bleef ook tijdens de bezetting een actief aanhanger van het VNV.

55. *De Nieuwe Kempen*, 9 jan. '37, p. 1.

56. Brief van J. Van Gorp aan Debacker, Turnhout, 23 febr. '37, Familiepapieren Debacker.

57. Brief van Debacker aan J. Van Gorp, Mol, 9 maart '37, Familiepapieren Debacker.

58. *De Week* beweerde zelfs dat *De Arbeider*, het Turnhoutse ACW-blad, zich begin maart '37 voor concentratie uitgesproken had *De Week*, 7 maart '37, p. 2.

59. *De Nieuwe Kempen*, 20 febr. '37, p. 1.

60. *De Nieuwe Kempen*, 23 okt. '37, p. 1; *De Nieuwe Kempen*, 12 febr. '38, p. 1-2.

61. *De Nieuwe Kempen*, 17 aug. '37, p. 5; 6 aug. '38, p. 6